

Eichmann és cinkosainak SZEVEDI BÜNEIBŐL

VIII. HAGYJANAK AZ ÁGYAMBAN MEGHALNI...

Dr. Tóth Béla h. polgármester 1944. május 17-én hozta meg a szegedi gettó létesítésére vonatkozó határozatot, amelyet a másnapi szegedi lapok nagybétűs címeikkel közöltek. Eszerint az itt élő zsidóknak május 31-ig be kell költöznök a gettóba. A rendelkezés szerint május 22-től kezdve 8 napon belül kellett beköltözni a kijelölt területre. Ez a terület a következő házakból állott: Margit utca 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 22/a, 22/b, 24, 26, 28, Korona utca (jelenlegi Hajnóczy utca) 8, 9, 13, 15, 17, Valéria tér 10, Bús páter utca (jelenleg Bolyai) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, Jósika utca 14, Polgár utca 17.

„A gettó területéhez vezető utcákat két méter magas deszkakerítéssel lezártam” — rendelkezett a mindenható polgármesterhelyettes. A gettó kijáratául pedig a Margit utcának a Londoni körút felőli részét jelölték ki. E területen kívül a Kelemen utca 11 számú házat a keresztény vallásra tért zsidók számára rendelték el lakóhelyül.

A Szegedi Friss Újság 1944. május 24-i számában Szász Lajos iparügyi miniszter Nyíregyházán mondott beszédét találta olvasóink. Ebben egyebek között így nyilatkozott a fasiszta miniszter:

„Senki sem célozza a zsidók kiirtását, kipusztítását, sanyargatását. A kormány mindezekig egyetlen olyan rendelkezést sem tett, amelyből az volna következtethető, hogy ezek a magyarsághoz nem méltó célok lebegték a szeme előtt.”

S a miniszter e hazug és szemforgató kijelentése mellett, ugyanazon az oldalon közli az újság, hogy „körülkerítették és lezárták a pécsi gettót”.

Az egy hónap múlva bekövetkező szomorú események pedig végképp világosan megmutatták az áruló kormány szavahihetőségét.

A fasiszta kegyetlenség iskolapéldáit szolgáltatott az elkövetkező napok és hetek. A hitleri szellem, az eichmanni akció szegedi végrehajtói nem ismerték irtalmat. A Kérvények, beadványok özöne felett döntöttek egyetlen tollvonással. Még ma is megrázók ezek az iratok, amelyeket a szegedi leváltár őriz.

„Az ide mellékelt szelvény tanúsítja, hogy a szegedi hadiértéktartó vagyok. Az első világháborúban elvesztettem egyetlen flamat” — írta a beadványában öv. Czinner Imréné Mikszáth Kálmán utca 4 szám alatti lakos. Majd így folytatta: „A 75. évben levő, teljesen szegény öregasszony mostan lélek-egyetlen vívom az élet nehéz harcát... Mostan agyvérzés utáni rokkant öregasszonyt kihajítanak a gettóba... Hagyjának az ágyamban meghalni, csak egy szobát kérnék alázattal, kis bútor-kámmal meghagyni.”

Öv. Schwartz Miklósné. Halász utca 6 szám alatti lakos helyett lánya írta meg a kérvényt, amelyben leírja, hogy a 32 éves özvegyasszony mindkét szemére teljesen vak és állandó ápolásra szorult. Elemezése, étkezése a lánya segítségével, megoldhatatlan.

A 63 éves Kecskeméti Antalné Széchenyi tér 7 szám alatti lakos kérelméhez tisztifőorvosi igazolványt is mellékeltek, amely hivatalosan bizonyította, hogy az asszony „súlyos coronaria” — érgörcs állapotában szenved.

Nagy nyugalomra, állandó gondos ápolásra van feltétel nélkül szüksége. Tekintettel szívrohamának megismétlődésére, egyelőre nem szállítható életének veszélyeztetése nélkül.”

Csak néhány kiragadott példa ez, jellemzősül a fasiszta embertelenségre. A beadványok tisztifőorvosi igazolások mint kiáltó hangok figyelmeztettek rá, hogy emberek életét teszik kockára. Az iratok között találhatni olyat is, amelyben egy 73 éves szegedi asszonyról tanúsítják, hogy állapotának vadságossága miatt nyolc-tíz napon belül elhalálozásával számolni kell. Mindennemű legesélyesebb fokú testi megerőltetés, ápoláshány, gyógyszerhiány azonnali elhalálozást okozhatja. A kérvényen ezt a léleketlen, hevenyészve odavetett megjegyzést találjuk: „Ha nem hal meg, bevinni, vagy maradjon, nemetektől megkérdezzük.” Alatta más kézírásal az újabb jegyzet: „Abram szds. (német) a zsidótábor parancsnoka parancsa, hogy nevezett betegségedre azonnal be kell a zsidótáborba szállítani.”

Igen, Eichmann embere, a budapesti SS Sicherheitskommando szegedi alárendeltje tudta, hogy nem lehet irtalom, így is, úgy is a halálba indítják az emberek százait. A munkaképtelenekeket, gyermekeket, aggokat még inkább.

S tudták, vagy nem tudták ezt a szegedi városi urak, de hasonló hidegvérrel intézkedtek ezek sorsáról. A beadványokat jóformán el sem olvasták, ki sem vizsgálták, készen állt a stencilen sokszorosított papíros, amelyre csak a nevet és a lakáscímét kellett beírni, s már küldhették is ki a kérelmezőnek, halálukon lévőeknek, mozdulni is alig tudóknak.

SOMFAI LÁSZLÓ:

HÁROM STÁCIÓ

(52.)

— Nézd... Eppen te mesélted az este, hogy a múlt éjszakát egy fapadon töltöttem valahol Budán. Aztán meg egy félnapot ládák és zsákok hátán teherautón. Ne finnyoskodj! A másik szobából behozuk ide a sezlont, és elalszol velünk. Ha ez zavar, hagyhatjuk ott a sezlont, ahol van, s akkor legfeljebb a másik sógoroddal alszol egy szobában, Ivánnal. — És harsányan nevetett.

— Bolondokat beszélsz!... Én holnap úgyis keresek szobát.

Börné kezében megállt az ágyterítő.

— Szobát keresel? Hát vissza akarsz jönni ide?

— Még nem tudom, tulajdonképpen...

— Hát ha elcsendesül a harc, nem mész vissza Sz-ra?

— De... bizonyára. De addig? Ez hónapokig is eltarthat.

— Ez? Nem adok neki öt napot, vége. Nekem elhiheted.

Amikor visszamentek a férfiakhoz, megpöktek. A gyógyszerész összeroskadva, szótlanul ült egy fotelban, és mereven maga elé nézett. Iván meg járt körbe a nagy asztal körül, olyan elszántan rötta a köröket, mint valami tízezeres futó a salakon.

— Hát nektek miért vérzik az orrotok? Összeurottatok?

Hosszabb hallgatás után Bör válaszolt.

— Hagyd el!... Örültéteket beszél a rádió. Nagy Imre nem miniszterelnök, hanem Kádár, és a magyarországi szovjet parancsnokság állítólagos kiáltványa szerint az oroszokat hirta, érte, behívtá az új kormány!

Ehhez mit szólsz? Meg hogy katonai sikereket érnek el, ma hajnal óta az egész vonalon támadásba mentek át... Lehet ez?

Iván megállt.

— Várj! Lehet, hogy a kommunisták valamiképpen behatoltak a sziklaüregbe a rádióhoz, és ott garázdálkodnak. Mással nem tudom magyarázni ezt az örültéteget. Nem figyelted, a bemondó hangja is más volt... Ezek többé fülül nem kerekedhetnek meg orosz segítséggel sem. Figyeljétek csak meg. Nyugat csak erre várt. Van nektek fogalmatok arról, milyen erők állnak bevetésre készen csak Ausztriában? Ott állomásoknak hetek óta csendőrezredeink is! Mert ne legyetek naívak, nemcsak az oroszok készülődtek fel erre a cécóra, hanem Nyugat is. Amerika, igen, Amerika most majd leveti az álarcát, és — üzembe lép! Az orosz jól bejött a csőbe! Nem látta az örült, hogy becsalják ide, vele kezdetik meg a nagy leszámolást! Agresszor, igenis, agresszor, ezt aztán most le nem tagadhatja... Soki Dezső nem jött még haza?

— Nem hiszem. Nézd meg!

Iván körbement a folyosón, és zörgött a harmadik szoba ajtaján.

dó betegeknek, miszerint »A kérelmet nem teljesíthetem, mert erre a zsidók összeköltöztetésére és gettóban való elhelyezésükre vonatkozó rendeletek módját nem nyújtanak.«

Többnyire mire ez a sorsdöntő, lakonikus és cinikus rövid rendelkezés is megérkezett, már a csendőrvagy rendőr a lakáson járt és elővezette a szerencsétleneket. Lapirok tanúsítják ezt is, tértivevények, amelyekben a kézbesítő jelenti: a címzett ismeretlen helyre, a gettóba költözött.

(Következik:
MINDENKI RÁCS
MÖGÜTT)

Munkáskórus és iskolai énekkar közös hangversenye

Az ideai szegedi zenei hetek gazdag énekkari programja után zárult le az énekkari hangversenyek sorozata. Szombaton este a Zeneművészeti Szakiskola dísztermében tartotta hangversenyt a Szakszervezetek Általános Munkáskara és a szeged-rókus zenetagozatú általános iskola énekkara.

A legkisebbek — az I–IV. osztályosok — énekkara meglepő biztonsággal énekelte Kodály, Bárdos és Halmoz gyermekdalait, Kerényi Mihályné szakavatott vezetésével. A felsőtagozatú énekkarnak 3. Bartók-mű volt a legszebben érvényesülő műsorszám. Jó artikuláció, tiszta kiejtés, pontos ritmus, a harmóniák és diszszonáns hangok tiszta éneklése mind-mind erénye az énekkarnak. Kalmár Ferencné lelkiismeretes és szakértő munkáját dicséri a bemutatott nyolc szám.

Az Általános Munkáskórus ezen a hangversenyen további fejlődésről tett tanúbizonyságot. Komoly igényű számaik közül az utóbbi időben többször hallott körsmű, Tanyejev Este című alkotása talán a hangverseny legnagyobb sikerű száma volt. A közönség rendkívül nagy tetszéssel fogadta Kern Zsigmond folyó című néger spirituálét. Új színt jelentett a kamarakórus fellépése. Mihálka György karnagy pontos munkájával és lendülettel, átélte vezénylessel biztosította az előadott számok egységét, biztonságos éneklését.

A hegedű- és zongoraszólisták fellépése gazdagította, színesítette a hangverseny műsorát.

A stílusos zongorakíséretet Kilyénfalvy Ödönnek és Kalmár Ferencnek illeti dícséret.

Waldmann József

Emma asszony az ura előtt állt.

— Mondd, most valami baj van?

Bör fáradtan, szokatlanul vontatottan válaszolt.

— Attól tartok... az van. Baj... Persze, ha igaz, amit ez a skatulya lefetyelt... És én hogy bíztam ezekben az Ivánokban!...

Iván visszaért.

— Nem jött még meg... Megyek utána én is. Szükség lehet rám... Feküdjetek csak nyugodtan!

Es elsielt.

Reggel korán ébredt Magda, és nyolc órakor már az iskola felé lépdelt.

Az éjjel többször is felébredt. Hol Soki szobája felől hallott erővel visszafójtott, de igen indulatossá parbeszédet, hol meg olyan füttyfélést, mint amikor a rádió keresgélnek.

Keresett valakit, aki elhozza a tanyáról a nagy bördöndjét, majd egyenesen az igazgatói irodába ment. Itt ismeretlen ember fogadta. Sökit keresi, mert az este azt hallotta, hogy ő vezeti az iskolát is, Dobos István eltűnése után igazgatónak nevezték ki.

— Nincs itt az igazgató úr.

— Hol lehetne őt megtalálni?

— A tanácsházán, az elnöki szobában.

Ment fel a tanácsházára. Az előszobában leültették, s bejelentették a párnázott ajtón túl trónoló Sokinak, hogy egy fiatal nő keresi. Jó, várjon.

Létás-futás szédítette Magdát jó órán keresztül. Az előszoba füstös volt és szellőzetlen. Három asztalnál dolgoztak. A két telefon percenként felsikoltott.

Végre megunt a várást. Felállt, és a legszelídebb képű hivatalnok elé állt.

— Kérem, én Soki Dezsőre várok. Egy órája ülök itt. Legyen szíves még egyszer bemenni hozzá, úgy látszik, az az elvtárs — hirtelen vissza akarta szívni a szót, nem tudta jól mondott-e, vagy végképp elrontotta a dolgot — az a kártszóné, aki bejelentett, elfelejtette megmondani a nevemet...

Erre a másik asztal előtt ülő s a körmet piszkáló, keskeny fekele bajuszú fiatalember gúnyosan mosolygott.

— Olyan varázsszereje van egy névnek?

Magda sírni tudott volna vagy ütni erre a pimasz hangra. Ugy tett, mint aki meg sem hallotta.

— Legyen szíves megmondani, hogy Paál... nem, hogy Kolonics Magda tanárnő keresi őt!

Egy perc múlva bent volt.

Soki felállt a nagy asztal előtt; arca tele volt derűvel és meglepetéssel, de a kezét elfelejtette nyújtani, amit Magda ösztönösen rossz érzése könyvelt el.

— Maga itt van kedves kártszóné? Hallom megvárakoztattam. Miért nem mondta mindjárt, hogy kicsoda?

Eszerint Iván — aki az éjjel együtt volt vele — nem szölt volna róla, hogy ő itt van, s egy fedél alatt aludtak?

— Tegnapi jöttem.

Soki visszaült.

— S, miért jött ide?

— Hogy magánál jelentkezsem. Tudtommal maga az iskola új igazgatója.

Soki fokról fokra merevebb lett.

(Folyt. köv.)

Don Carlos

Verdi operája a Szegedi Nemzeti Színházban

A színház vasárnapi

bemutatóján, mely egyébként az utolsó volt ebben az évadban, Verdi ritkán hallott művét, a Don Carlos-t láthattuk. Ez a mű ahhoz a XIX. században kiteljesedett irányhoz tartozik, amelynek alkotásaiban a szerzők a zsarnokság elleni harcot, a nép szabadságharcát ábrázolták. Verdi már első műveivel csatlakozott ehhez az irányzathoz, s hogy később sem feledkezett meg róla, arra jó példa a Don Carlos, Verdi művészetének ez a viszonylag késői és minden tekintetben érett alkotása. Mint a hasonló operákban, ebben is rendkívüli nagy szerepe van a népet képviselő kórusnak, zenéje demokratikus, könnyen ért-

hető, benne olyan részletek — ez kötelező a forradalmi operákban —, amely alkalmas arra, hogy — mai szóval elve — tömegdallá válva a zsarnokság elleni harcra lelkesítsen (szabadság-eskü).

A színház együttese sodró tempójú, drámai hatású, kidolgozott előadást produkált, amely hiánytalanul kifejezte a mű mondanivalóját, bár az együttes nagyon rövid idő, mindössze három hét alatt készült fel a nehéz feladatok megoldását követelő bemutatóra. Versényi Ida rendezésében monumentális és látványos előadás valósult meg a színpadon, anélkül, hogy ez a színpompás látványosság egy pillanatra is elfeledtette volna a munka fő feladatát, a világi és egyházi zsarnokság, az inkvizíció telelezését, és a szabadságharcoló nép legyőzhetetlen erejének megmutatását. A rendezés sikeresen oldotta meg a nagyletszámú kórus és a statisztéria mozgásának egyáltalán nem könnyű feladatát, s ebben a tekintetben talán csak ott éreztünk hiányosságot, ahol a tömeg dinamikus, nagyerővel mozgásáról volt szó (börtörös a börtönben). Ebben a jelenetben a tömeg mozgása kidolgozatlanul tűnt.

A rendezést segítette Vassz Viktor zenei irányítása, amelynek fő törekvése a dráma szolgálata volt. A zene minden taktusának kidolgozását ez a gondolat irányította, a drámai koncentrációt segítették a húzások is, s ennek nyilvánvalóan fő része volt abban, hogy a vasárnapi bemutató emlékezetes színházi estévé válhatott.

A szereplő művészek

énekekben, színészi játékokban egyaránt a mű mondanivalóját igyekeztek kifejezni, s ebben a tekintetben kiemelendő, hogy — ez feltétlenül a rendezés érdeme is — a megszokotthoz képest sok énekekben, színészi játékokban egyaránt a mű mondanivalóját igyekeztek kifejezni, s ebben a tekintetben kiemelendő, hogy — ez feltétlenül a rendezés érdeme is — a megszokotthoz képest sok

szempontból újat akartak és tudtak is nyújtani. Ez érvényesült például abban a törekvésben, hogy a jellemeket teljes gazdagságukban, színességükben mutassák meg, hogy árnyaltan rajzolják meg a figurák cselekvésének motívumait. Ebből a szempontból mindenekelőtt Sinkó György Fülöp királyát kell kiemelnünk. Sinkó színes lélekrajzot nyújtott, nem egyszerűsítette a figurát, s megmutatta a magáramaradt, rettentő zsarnok arcát is. Nagyáridját, amelyet általában nagy hangerővel szoktak előadni, ebben a szellemben énekelte, újszerűen, halkabb, árnyaltabb tónusokra építve, nem félve a pianótól. A király jellemének másik oldalát, kegyetlenséget, gonoszságát, már jóval halványabban formálta meg, és ezért a szerep egyensúlyja megbillent. Karikó Teréz hangjának szépsége és drámai ereje jól érvényesült Erzsébet királyné szerepében. Alakítása kidolgozott, sikeres, helyesen közelít a szerep mondanivalójához. Szövegmondásának világossága, tisztaságára és érthetőségére azonban jobban kell ügyelnie. Szabó Miklós, mint Don Carlos infánsa, a jellem megformálásának magas színvonalával és kulturált, az olasz operastílust kifejező énekével tűnt fel. Gesztusai, mozdulatai, egész magatartása a szerep mondanivalóját szolgálta. Ebből hercegnő szerepét Turján Vilma énekelte. Hangja elsősorban a szólam lírai részeiben, főképpen az első felvonás árijában érvényesült, a nagyjára előadásában azonban keveselték a drámai erőt. Játéka a hercegnő rendkívül színes egyéniségét, bonyolult jellemét csak részben mutatta meg, s ha nem is volt teljesen egysíkú, a színesebb játék jóval nagyobb hatású lett volna. Sebestyén Sándor rendkívül markáns, határozott, férfias jellemet formált Posa márkai szerepéből. Éneke teljesértékű élményt nyújtott, s játékának is csak az a hiányossága, hogy néhol egy kissé darabos, nehézkes volt. A márkai szerepe valamivel több könnyedséget, udvari eleganciát kívánt volna. Horváth József alakítása a főinkvizitor lenyűgöző hatású egyéniséget csak külsőségekben adta vissza.

A díszletek minden szempontból kitűnően sikerültek, s most csak a legfontosabbat kiemelve azt mondhatjuk Sándor Lajos munkájáról, hogy előkészítették, sejtették és az első pillanattól kezdve végig igen jól segítették a kibontakozó tragédia hangulatát.

A sikerben

része volt annak a fontos munkának is, amit Szabó Miklós az eredeti fordításon végzett. Közelebb hozta a szöveget a modern ember ízléséhez és sokat javított az érthetőségén is.

A kórus — Szalay Miklós irányításának eredményeként — jól, kifejezően és hatásosan énekel.

A gyors színváltások biztosításáért, a rövid szünetekért, a pergő előadásért a színház műszaki dolgozóit kell megdicsérnünk.

Ökrös László

Nőküldetés utazott a Nemzetközi Demokratikus Nőszöve seg ülése

Erdei Lászlóné, a Magyar Nők Országos Tanácsának elnöke és Weiner Tiborné, a nőtanács külügyi osztályának vezetője vasárnap Berlinbe utazott, ahol részt vesznek a Nemzetközi Demokratikus Nőszövetség ülésén.